

עדכונים ומידע בדיני זכויות יוצרים, קניין רוחני, תקשורת ומדיה

מוגש כשירות ללקוחותינו וידידנו

אחרי שלא כהרגלנו, דילגנו על מהדורת האביב של העדכונים של משרדינו, אנו מגישים כאן את המהדורה הסתיו, שהיא השלושים ושתיים בסדרה ומקווים שתמצאו בה עניין.

שמלת השבת הדיגיטלית של חנה'לה

מי אינו מכיר את סיפור הילדים הקלאסי של יצחק שוויגר דמיאל, "שמלת השבת של חנה'לה"? הסיפור מספר את סיפורה של הילדה חנה'לה, שאמה תפרה לה שמלה לבנה חדשה לשבת. לבושה בשמלה ושמחה, יצאה חנה'לה לטייל לקראת שבת, כאשר היה נזהרת שלא לכלוך את השמלה. בדרך פגשה זקן, שסחב שק פחמים. חנה'לה סייעה לזקן העייף, אך אגב כך התלכלכה השמלה מהפחמים. עצובה, התיישבה חנה'לה ובכתה. ראה הירח את חנה'לה ושאל אותה אם היא מתחרטת על שסייעה לזקן. ענתה חנה'לה שאינה מתחרטת. או אז שלח הירח קרני האור שניקו את הכתמים השמלה שחלה זוהרת עצמה. חזרה חנה'לה לשבת ואמה קיבלה אותה בחום ובאהבה. מוסר ההשכל כמובן: מעשים טובים מביאים מעשים טובים.

הילדה חנה'לה בסיפור קרויה על שמה של חנה, אשתו של הסופר. בשנות השישים של המאה הקודמת, העניק הסופר להוצאה לאור מסוימת זכות לא בלעדית להדפיס את הסיפור ולהוציא "ספרון". בשנות השמונים, לאחר מותו, העניקה אלמנתו חנה לאותה הוצאה זכות בלעדית להוציא את הסיפור "בתור ספר בודד" למהדורות בלתי-מוגבלות. זאת תמורת כסום חד פעמי, שבדיעבד היה צנוע מאוד.

והנה בעשור השני של המאה הנוכחית עלתה השאלה למי נתונות הזכויות להוציא לאור את הסיפור בפורמט דיגיטלי, כספר אלקטרוני, או בדרך אחרת. פורמט זה לא היה קיים, כמובן, בתקופה שבה הוענקו הזכויות להוצאה לאור. במסגרת הדיון התקדימי בשאלה זו, שהתנהלה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב, טען התובע, בנם וירשם היחיד של יצחק וחנה, רזי דמיאל, ז"ל, שלמרבה הצער נפטר במהלך המשפט, ולאחריו אלמנתו, עופרה, שהיו מיוצגים בידי משרדנו, כי הזכויות הדיגיטליות הן בידם. לטענת התובעים, ספר דיגיטלי הוא שונה מספר מסורתי במגוון רחב של אופנים: הפורמט הדיגיטלי מאפשר גישה מרחוק, שילוב אמצעי מולטי-מדיה, פונקציות כגון סימון, שינוי גודל הפונטים ועוד. יתרה מזו, פיתוחו של הפורמט הדיגיטלי לא היה ניתן לצפייה בידי הצדדים באותה עת, לבטח לא לסופר ואלמנתו. על כן, מובן הטבעי של המילים "ספרון" ו"ספר בודד" אינו יכול להכיל אמצעי מדיה חדש זה. זאת ועוד, כאשר מתפתח אמצעי מדיה חדש, אזי ככל שפרשנותו של החוזה מאפשרת זאת, יש לשמר את ההנאה ממנו לבעל הזכויות או ליורשיו, דבר שמגשים את תכליתן של זכויות היוצרים שהיא לעודד ולתמרץ את היצירה. כך, נפסק בדיונים דומים שהתנהלו בארה"ב, במיוחד כאשר מעניק הזכויות היה יוצר, שלא ניתן לצפות ממנו שיחזה את התפתחות האמצעי החדש. על כן, יש לקבוע שהזכויות הדיגיטליות נשארו בידי הסופר ולאחריו – בידי יורשתו וירשיה. ההוצאה לאור טענה, כמובן, שהזכויות הדיגיטליות הן בידיה, וכי יש לפרש את המונחים "ספרון" ו"ספר בודד" ככולל גם ספר דיגיטלי.

בפסק דין תקדימי שניתן על-ידי השופט גדעון גינת, נתקבלו טענות התובעים ונקבע שאכן הזכויות הדיגיטליות בידי יורשי הסופר ולא בידי ההוצאה לאור. בהתייחס במחלוקת הקיימת במשפט בכלל (ולא רק בתחום זכויות היוצרים) בעניין פרשנות חוזים, קבע בית המשפט שיש לפרש חוזה בראש ובראשונה לפי לשונו, ורק כאשר הלשון אינה ברורה דיה יש להיזקק לנסיבות חיצוניות.

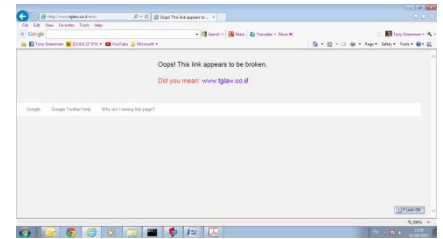
בית המשפט אימץ את טענות התובעים, כי סוגיית "האמצעים החדשים" התעוררה לאורך השנים כל עת שהתפתח אמצעי חדש. כך, למשל, לאחר שהתפתחות הטלוויזיה אפשרה לשדר סרטי קולנוע מרחוק ולאחר התפתחות הווידאו. בדרך כלל, כאשר מעניק הזכויות היה היוצר, ולא איש עסקים בתחום, או גוף עסקי, נקבע שהזכויות לאמצעי החדש נותרו בידי מעניק הזכויות. בית המשפט התייחס לכך שהצדדים לא נזקקו לייעוץ משפטי כאשר חתמו על החוזים, אם כי למו"ל היה לבטח ניסיון רב יותר מהסופר ואלמנתו. מכל מקום, לא ניתן לפרש את החוזה, שבו הוענקו זכויות תמורת תשלום חד-פעמי כחל על האמצעי החדש שהתפתח שנים רבות לאחר שנחתם.

פסק דין זה בעל השלכות רוחביות עבור תעשיית ההוצאה לאור, ולמעשה עבור כל תחומי היצירה, אשר מושפעים מהתפתחות אמצעי המדיה הדיגיטליים, אמצעי מדיה חדשים בכלל, ויחייב בחינה מחדש של מצב הזכויות לגבי יצירות רבות, שלגביהן הוענקו זכויות מסוימות (להבדיל מזכויות גורפות) בעבר.

ה"פ (ת"א) 40561-03-12 עופרה דמיאל נ' שלמה אלוף (19.5.2015)

לחסום או לא לחסום?

לחסום או לא לחסום? זאת השאלה שהוצגה פעמיים בזמן האחרון לבית המשפט המחוזי בתל אביב, שנתבקש לצוות על ספקי גישה לאינטרנט לחסום את גישתם של גולשים בישראל לאתרים שמספקים כלים שמסייעים להורדת עותקים פיראטיים של סרטים ותוכניות טלוויזיה ולצפייה בהם בשיטת ה-streaming.

במקרה הראשון, התובעות, חברות תקליטים שהן בעלות הזכויות בהקלטות מקוריות ישראליות ומייצגות בישראל חברות תקליטים זרות הגישו תביעה נגד הבעלים של אתר אינטרנט בשם UNIDOWN ונגד ספקי הגישה לאינטרנט בישראל. לעמדת התובעות, ההפרות מבוצעות באמצעות הפעלה של האתר באופן העולה לכדי עידוד, שידול או סיוע להפרת זכויות יוצרים. לטענתן, אתר האינטרנט מעמיד לרשות הציבור יצירות מוסיקליות והקלטות מקוריות באמצעות מתן אפשרות להאזנה ישירה ליצירות מאתר YouTube, ומתן אפשרות להורדת ההקלטות מאתרים שונים, והכל ללא הרשאה מאת בעלי הזכויות היוצרים. הנתבעים, מצדם, טענו כי אתר האינטרנט אינו אלא מנוע חיפוש של תכני מדיה ברשת האינטרנט, אשר מאפשר להאזין ליצירות הישר מ-YouTube, סורק את הרשת ומאתר את האתרים מהם ניתן להוריד את התוכן המבוקש באיכות השמע הטובה ביותר, וכי להם אין כל קשר לאתרים אלה או ל-YouTube.

השופט גדעון גינת דחה את טענות הנתבעים וקבע כי האתר שנחזה להיות "מנוע חיפוש" לגיטימי ברשת האינטרנט אינו אלא פלטפורמה מפרה "להורדת" יצירות מוגנות במסווה של מנוע חיפוש. הבעיה איננה בטכנולוגיה כי אם בשימוש הבלתי-חוקי שנעשה בה. לפי קביעת בית המשפט, האתר הנו למעשה כלי המעודד ומשדל את משתמשיו "להוריד" יצירות מוגנות באופן המפר את זכויות היוצרים של התובעות.

על כן, הוציא השופט גינת צו לבקשת בעלי הזכויות היוצרים בקובעו שהאתרים פוגעים בזכויות היוצרים של בעלי הזכויות, וכי יש בידי בית המשפט סמכות להעניק צו כאמור כלפי הספקים, שהינם למעשה צד שלישי בסכסוך האמיתי שהינו בין בעלי הזכויות לבין המפר. זאת, למרות שאין בדין הישראלי סעיף המתיר לבית המשפט להורות לספק שירותי אינטרנט לנתק משירות גורם המשתמש בשירותי האינטרנט לשם הפרה. השופט גינת תלה החלטתו זו בקצב האיטי של תיקוני החקיקה בתחום זכויות היוצרים בישראל, שהינו איטי במיוחד ביחס להשפעות הניכרות של ההתקדמות הטכנולוגית העכשווית עוד נקבע כי יש בידי הספקים את היכולת הטכנית לבצע את החסימה.

לא יבשה הדיו על החלטת השופט גינת והנה הגיע לכותלי בית המשפט המחוזי מקרה נוסף שבו העותרות, ובראשן חברת זיר"ה (זכויות יוצרים ברשת האינטרנט) מבקשות מבית המשפט להוציא צווי מניעה זמניים נגד מפעיל אתר אינטרנט ואחת מספקיות האינטרנט שמטרתם הפסקת השימוש בתכנת "פופקורן", אותה "מוריד" הגולש למחשבו ובאמצעותה ניתן לצפות ביצירות שהעותרות טוענות לזכויות יוצרים בהן.

אולם, במקרה זה, פסק השופט מגן אלטוביה כי אין לבית המשפט סמכות להעניק צו חסימה (לפחות במענה לבקשה לצו מניעה זמני). השופט אלטוביה עוד הוסיף כי צו חסימה יפגע בחופש הביטוי וזרימת המידע וכי ממילא כאשר עוסקים במפר זכויות יוצרים אלמוני (ונוסיף - גם מפר תורם) ממילא יוכל לפתוח אתר חדש ולהמשיך בפעילותו המפרה. אשר לבקשת בעלי הזכויות היוצרים כי השופט יפתור בעיה זו בכך שיצווה על הספקים לחסום גם אתרים חדשים כאלה, קבע השופט כי לא ניתן להפוך את הספקים לצנזורים מראש של תכנים.

שני מקרים, שתי גישות שונות. כעת השאלה תגיע לבית המשפט העליון, שיכריע בין הגישות, או אולי יאמץ גישת ביניים.

יצוין כי בתי משפט באנגליה הוציאו כבר צווי חסימה ובית המשפט במקרה הראשון לעיל אף הסתמך על התקדימים הללו. כמו כן, באוסטרליה נתקבל באחרונה חוק שמאפשר להוציא צוויים דומים כאשר המפר או המפר תורם ממוקם בחו"ל.

עוד יצוין, כי סעד החסימה הנו מאוד דרסטי ויש בו סכנה של פגיעה בחופש המידע וחופש הביטוי. יתרה מזו, הוא כרוך בהטלת הוצאות על הספקים. עם זאת, במקרה הראשון לעיל השאיר בית המשפט פתח לספקים פתח לפנות שוב לבית המשפט בעניין ההוצאות שיצטרכו לשאת בהן. אנו מסכימים כי בניסבות המקרה הסעד היה מוצדק, אך מצרים על כך שסוגיה חשובה זו לא זכתה לליבון מעמיק יותר. יש גם לצער על כך, שבפעם השנייה סוגיית הקישורים הממוסגרים נותרה בצריך עיון. הסוגיה נדונה לעומק בארה"ב, שם נקבע כי קישור כזה אינו מפר זכויות יוצרים, וגם באירופה, שם קבע בית הדין לצדק של האיחוד האירופי כי בכל מקרה של קישור ליצירה מוגנת, בין שהוא ממוסגר ובין שלא, השאלה המכרעת היא האם הקישור מנגיש את היצירה לקהל חדש, שאליו לא הייתה גישה ליצירה לולא הקישור. אם אכן מתקיים רכיב "הקהל החדש", הקישור יחשב מפר. אם אינו מתקיים, הקישור לא יחשב מפר. יש לציין כי שתי הפסיקות שנויות במחלוקת בקהילה המשפטית.

ת"א 33227-11-13 א.א.ס.י יונייטד אנטרטיינמנט בע"מ נ' BLOOMBERG Inc (12.5.2015)

תא (ת"א) 37039-05-15 זיר"ה (זכויות יוצרים ברשת האינטרנט) בע"מ נ' פלוני אלמוני (1.7.2015)

צנזורה ותרבות

באחרונה עלתה לכותרת סוגיית הצנזורה של יצירות, בין באופן ישיר על-ידי מניעת הצגתן במוסדות ציבור שונים ובבתי הספר ובין בעקיפין באמצעות מניעת תקציבים ליצירה או להפקה, דבר שהמצדדים בו טוענים כי אינו בגדר צנזורה.

הטלת צנזורה על יצירות תרבות היא דבר מגונה המתאים אך ורק למשטרים אפלים ולדיקטטורות, ולא למדינה שמתיימרת להיות דמוקרטית. הצנזורה פוגעת ישירות בזכות היסוד של היוצר לחופש ביטוי ובזכות היסוד של הקהל לחופש מידע. היא מנוגדת לכל הערכים הכלולים בהכרזת העצמאות ובחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. במדינה שבה היצירה תלויה בתמיכה ציבורית ובבמות ציבוריות, מניעת תמיכות וגישה לבמות ציבוריות היא צנזורה עקיפה, שהיא צנזורה לכל דבר. אין דמוקרטיה ללא חופש ביטוי ומידע.

[אמנות עפ"י משרד התרבות](#)

המפעילים את הצנזורה הישירה והעקיפה מצדיקים אותה בטענה כי היצירות המצונזרות פוגעות בתדמיתה ובלגיטימיות של מדינת ישראל. אלה טענות מופרכות. תכלית הצנזורה היא להשתיק ביקורת ודעות שמנוגדות לדעתו של המצנזר.

השימוש במונח "דה-לגיטימציה" הוא דרך מתוחכמת לעשות "דה-לגיטימציה" של הביקורת עצמה, ושל זכות המבקר לחופש ביטוי. מבקר יכול להאמין ב"לגיטימציה" של המדינה, ובה בעת לא להאמין ב"לגיטימציה" של פעולה או מדיניות כזו האחרת שלה. ביקורת ומחאה הניבו חלק מהיצירות הנשגבות והחשובות ביותר של זמנינו. בוב דילן, ג'ואן באאז, ברוס ספרינגסטין, מרווין ג'יי, אוליבר סטון, פרנסיס פורד קופולה, ג'רום רגני וגיימס רדו ביקרו בחריפות ביצירותיהם את מדיניותה ופעולותיה של מדינתם, ארה"ב בוייטנאם. הם לא עשו "דה-לגיטימציה" של המדינה.

יצירה ביקורתית גורמת לצופה, לקורא, למתבונן ולמאזין לחשוב, לבחון מחדש הנחות יסוד ולהסיק מסקנות לעצמו, דבר שתורם תרומה חשובה לדמוקרטיה ולמדינה. יצירה ביקורתית פתוחה אף היא לביקורת.

הטלת צנזורה על ביטויי תרבות היא אינולת משום שתדמיתה של מדינה נקבעת בעיקר על-פי מעשיה ולא על-פי ביטויי תרבות ביקורתיים.

הטלת צנזורה על ביטויי תרבות בשם "השמירה על תדמיתה של ישראל בעולם" היא אינולת, הואיל ועצם מעשה הצנזורה פוגע פי כמה וכמה בתדמיתה של ישראל מאשר ספר, מחזה, סרט או שיר ביקורתי.

הטלת צנזורה על יצירות תרבות היא אינולת הואיל והתרת ביטויים ביקורתיים ומתן תמיכה בהם הם סימן לחוזקה של מדינה ובטחונה בצדקתה ואילו צנזורה על ביטויי תרבות משדרת מסר שהמדינה חלשה ואינה בוטחת בצדקתה.

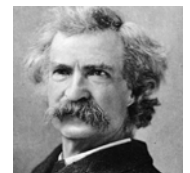
הטלת צנזורה על יצירות תרבות היא אינולת משום שהתשובה לדעה היא דעה מנוגדת ולא צנזורה.

הטלת צנזורה על יצירות תרבות היא אינולת הואיל וכוחו של הרעיון חזק מכוחה של הצנזורה.

יצירות מצונזרות שורדות שנים רבות לאחר שהמצנזרים נעלמים מהאופק. "יוליסיס" של ג'יימס ג'ויס, "מאהבה של לידי צ'טרלי" של ד. ה. לורנס ו"מול פלנדרס" של דניאל ודפו אתנו בהערצה זמן רב לאחר שמי שצנזרו אותם הלכו לעולמם. יצירותיו של סולז'ניצין אתנו שנים לאחר נפילת המשטר הקומוניסטי שצנזרה אותו מכיוון שביקר את השלטון. האמנות של פול קליי, ווסילי קנדינסקי ופראנז מארק מעטרת את קירות המוזיאונים שנים לאחר נפילת המשטר הנאצי שאסרה אותה. וקייטנו ולוזו וג'ילברטו ג'יל חזרו לברזיל יחד עם המוסיקה המופלאה שלהם לאחר שהגנרלים של המשטר הצבאי שאילצו אותם לצאת לגלות נכנעה לדמוקרטיה. הם אפילו קפצו לא מזמן לביקור בתל-אביב.

ציטוט למחשבה

אנו מייסדים כאן מדור חדש של ציטוטים הנוגעים לעולם המשפט בכלל, ולקניין רוחני ומדיה בפרט. נשיק את המדור בדבריו של **מארק טוויין**, שהן מבחינת אנקדוטה שמשלימה את הכתבה הקודמת על צנזורה. זמן קצר לאחר שיצאה לאור יצירתו הקלאסית של טוויין, "הרפתקאותיו של האקלברי פין", נאסר להחזיק את הספר בספריות בקונקורד מסצ'וסטס מכיוון שגיבוריו נתפסו כפרחחים ושפתם דלה, דבר שלדעת המצנזרים ישחית את הנוער. טוויין כתב אז למו"ל שלו כי יש לו חדשות טובות:

"חברי מועצת הספרייה הציבורית בקונקורד מסצ'וסטס העניקו לנו המלצה נהדרת ומצלצלת, שתיכנס לכל עיתון במדינה. הם סילקו את "האק" מהספרייה בהיותו "זבל שמתאים רק לשכונות העוני". זה ימכור 25,000 עותקים לפחות."

זהו לעת עתה. כהרגלנו במועד זה, אנו מאחלים לכל לקוחותינו וחברינו שנה טובה, בריאה, מוצלחת ורגועה!